

บทที่ 3

ลีลาการเขียนและการจำแนกเนื้อหาวรรณกรรมประวัติศาสตร์ร้อยกรอง

ลีลาการเขียนวรรณกรรมประวัติศาสตร์ประเภทร้อยกรอง

ลีลาการเขียนหรือท่วงทำนองเขียนวรรณกรรมประวัติศาสตร์ประเภทร้อยกรองถ้าจำแนกออก เป็นพวกจะแบ่งออกได้ ๕ แบบคือ

๑. ลีลาการเขียนแบบใช้ภาษายาก ๆ ได้แก่วรรณกรรมที่นิยมใช้คำราชาศัพท์ คำโบราณที่ทันสมัยแล้ว คำบาลี คำสันสกฤต คำเขมร และคำภาษาถิ่น เป็นต้น นอกจากนั้น ลีลาการเขียนแบบนี้ยังนิยมแปลงคำให้มีรูปผิดไปจากคำเดิม ใช้วรรณศิลป์ซึ่งซึ่งยากแก่การตีความ คนธรรมดาสามัญที่ไม่สันทัดในวรรณกรรมจะอ่านไม่สู้เข้าใจ ตัวอย่างวรรณกรรมประวัติศาสตร์ ประเภทร้อยกรองที่มีลีลาการเขียนแบบนี้ ได้แก่ ลิลิตยวนพ่าย โคลงฉันเจิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพะพุทธเลิศหล้าฯ ของพระยาตรัง และโคลงปราบดาภิเษก เจิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพะพุทธเลิศหล้าฯ ของพระบาทสมเด็จพะนั่งเกล้าฯ เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

ก. "ศรีลัทธสวัสดิ ชยัคคุมงคล วิมลวิบุณย์ อุดุยาดี เลก เอกภูธรกรักรช ทศนิย
สมุขลิต วิกลิตสโรชิตม บรมนบอภิวาท บาทชโรพระโคตม ล้นพระลัทธรรมาทิตย บพิตรมพิ
ธีมาเทหาพาร มหาดาตยศรยเหตุยวรงค์ ทรงทวคิงชะหาบุรุษลักษณะ อัครยัชโฏษคร บวรลิต
มงคล อนนตญาณอเนก อเสกษาอภิตอลิตยานุพยุชน ศิรณชิต ฉายฉินพิธรงษี พยงรพิพรรณ
จันทรโกฎฐิ โขติสทรสชชवाल วิศาลแสงรุ่งเร้า เท้าทกห้องฟ้า หล้าสลับ คารนพมณฑล สรณา
ภิวอนลัทธรรมาคม ลุด์มาภิวินทอรรฎารยาภิวาท อากัญชชชเชยิ เก็นกรสิารลัพร ธรณิตล
จลพิจลต่างต่าง ฟ่างจะชวี้าหงงสีหล้า ฟ้าหงงทกทกหาย _____"

(ลิลิตยวนพ่าย)

ข.	"ทิมานทิมลมาศแมน	มเทศ
	ยังยอดศิธรชัณฑ์	เขตหล้า
	หน่อนาตราชวร	สวัสดิ์คู่ ควรเอย
	พระประสิทธิ์เจ้าฟ้า	ฝากดิน
	"ปางหน่อเรศไต้	ธิดินทร์
	ทรงอสังกรณวร	เวกฟ้า
	สำหรับราชนรินทร์	วราเคช
	เรื่องรุ่งรัตนเจ้า	จรัสศรี
	"อาภรณ์อย่างเทศแท้	เทิดโดง
	ประดับรัตนมณี	ระยับย้อย
	สนับเพลาภูเขาโจง	จับจับ
	บานพับวิเชียรร้อย	เพชรทราย"

(โคลงฉันเจิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพะพุทธเลิศหล้าฯ)

"กรุงศรีอยุธยา	เลอสุวรรณค์
ปานอมรแมนสรร	เสกสร้าง
แสนสนุก เทียมทัน	พิทยโลก แลเฮย
ทุกเทศยอยศอ้าง	อ่อนเกล้าถวายกร
"ปฏิมาภรตแก้ว	ชัชวาลย์
สถิตราชวังสถาน	ที่ไหว
สุวรรณศิริธมมาลัย	บุษิต พระแธ
ตั้งจะชวนชมไท้	สุฟ้าฝ่ายเดียว
"ถวัลยราชตราบร้างราช	สมบัติ
อัฐวิสดิสังวจร	ท้วมแท้
เนาวมาสเตรส	กาลปักษ์ นาพ่อ
สัปต เอกศกแล้	ลวงให้ปฐมวงค์"

(โคลงปราบดาภิเษก เฉิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพะพุทธเลิศหล้า)

๒. ลีลาการเขียนแบบที่ใช้ภาษาเฉพาะตัวมาก ได้แก่วรรณกรรมที่แต่งศัพท์เฉพาะขึ้นใช้มากกว่าปกติ ศัพท์ที่แต่งขึ้นนั้น เป็นศัพท์ที่ผูกขึ้นจากภาษาบาลีสันสกฤต ทับศัพท์ภาษาต่างประเทศหรือนิยมศัพท์ขึ้นใช้เอง ผู้แต่งที่มีลีลาการเขียนแบบนี้มัก เป็นผู้รู้หรือได้รับการศึกษาดี แต่ศัพท์ที่ใช้ขึ้นมัก เข้าใจกันในชนกลุ่มน้อย พึงดูค่อนข้างชัดเจน ตัวอย่างวรรณกรรมประวัติศาสตร์ประเภทร้อยกรองที่มีลีลาการเขียนแบบนี้ เช่น เรื่องพระบรมราชาภิเษก สัปตมราชมหากษัตริย์ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนครสวรรค์ประพันธ์พงศาวดาร เรื่องสามกรุง ของ น.ม.ส. และเรื่องลิลิตฉิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพะจุลจอมเกล้าฯ ของเจ้าพระยาภาสกรวงศ์ (พร ปูนาค) เป็นต้น ตัวอย่าง

ก.	"วิเชียรจรัสพระรัตนรัง	เรื่องระหง
	ไขว่ราชะอังสายง	ยศท้อย
	พระแสงคุณะรงค์ทรง	กระลั่นลับ สายเอย
	จากบรมะพิมานคัล้อย	เคลื่อนขึ้น เกยลา
	"สถิตพระยานะมาศพร้อม	ทวยพณท์
	แห่ลู่อะมะรินทราดิน	เลิศเข้า
	บุชาปฏิมาภิญ	<u>เงาอะภาพ</u> แล้วท่าน
	ขึ้นสู่ไพศาลา พะเน้า	ชนบเลี้ยงสงฆ์สะการ
	"เยี่ยมย่ำค้ำชระอ่าพื้น	นภางค์ สาง โสมเอย
	เนาวะราชอ่าอาตม์สะอาง	โอแก้ว
	ยุธะกษัตริย์มะหัตศวางค์	เต็มยศ ผยองแธ
	อิสสรียาภรณ์แพรว	ลูระข้างเผือกสะพาย"

(พระบรมราชาภิเษก สัปตมราชมหากษัตริย์)

นอกจากตัวอย่างที่ยกมานี้ ตลอดทั้งเรื่องจะมีภาษาเฉพาะตัวมาก เช่น กุไลย์ (ไหมหรือแพร),

ครีพ (คอ), จีระวัชย์ (เสวยราชย์อยู่นาน), ชะเลิศ (เจ้าแห่งน้ำ), สะคัมภี (เกือก ค้ำชู), สะอึ้งพิชรา (สร้อยเพชร), โสทรระอนุช (น้องร่วมท้อง), ดัจจะมาช (ทองเคลือบหนัง) เป็นต้น

ข. "สิ้นหมา ชิวหาศวัน ไซ่ลันสวรรคค้อย่าหวันนิก
 เสียงร้อยก้องในทีก แต่ไซ่เท่าเค้าสุนกข์
 "...ถวายแด่ผู้มบตี พลิต้อชาติซึ่งถูกปีหา ค้อศาสนาซึ่งถูกพาธะ
 ค้อราชาผู้ทรงคุณวิเศษ....."
 "ฮัลปขนาศิปีคย์แกลัว ก่าเรียง.....
 "เอกธิปีคย์เหี้ยร ทางฉิบ หายฮา
คือติก เตเตอร์ธิป เชิดขัน.....
 "เกิด เป็นปมเผ่าเหี้ยร หิงสา.....
 "เปลี่ยน เป็นปมชาคินัน หนึ่งอีก
 แพนแพกแยก เป็นฝัก แม่กั้น
 เผ่าเดียวเขี้ยวฉกฉลัก เป็นรัฐ หลายแล
 ถือชาติคือ เนฉั้น เชิดหน้าปชานันท์
 "ตาเต็ง เล็งน้ำหนัก ไทนชาค อยู่มา
 เพียรเพิ่มคุณย์อ้านาจ เน้นไว้....."
 (สามกรุง)

ค. "สรวม โลฬ์สลุตทุตโลฬ์ส พริพัศธรรมธเรศ
เครตวิศคคอมชัศศิข พิชิตประชานารถ
 บรมราชภระษัตรีเยศ ถวัลประเทศเสียมภพ
 จบโลกฮอ เนอรัชจร คลอโรมมมนุษย์ชน
 เปรมภระมลปราโมทย์ สับโปตพระพุทธสาสน์
 ทวยราชภูรทรงบำรุ่ง ผดุงชัศตวงศ์
 พงศโน เบลล์ เสมอท้าวหน้า ข้าพระบาทในเคิม

แคตลิ่ง เลิศ เร็ว จิต หักลู่พลพันหมื่น
ไรแพนคั้นแปดตัน พัน เอนพิลคัสโนเคอร์
วินชัศ เคอร์มาคินี อีก เฮนรีไซเปอร์
ริวอลเวอรัอย่างแปลก ปินโกแยกยิงหมุน"
 (ลิลิตเฉลิมพระเกียรติของเจ้าพระยาภาสกรวงศ์)

๓. ลิลิตการเขียนที่เคร่งครัดในระเบียบแบบแผน ได้แก่ลิลิตการเขียนที่ยึดระเบียบซึ่งวางไว้เป็นหลัก พยายามเขียนอยู่ในกรอบโบราณจารย์หรือตำราวางไว้ เช่น แต่งให้ถูกแบบของฉันทลักษณ์มากที่สุด การผูกศัพท์หรือคำก็พยายามรักษากฎเกณฑ์ตามที่กริรุ่นก่อน ๆ เคยใช้มาแล้ว พยายามไม่ออกนอกแบบตำราวรรณกรรมประวัติศาสตร์ประเภทร้อยกรองที่มีลิลิตการเขียนแบบนี้ได้แก่เรื่องลิลิตตะเลงพ่าย ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า

กรมพระปรมาภิไธย เรื่องลิลิตสุดทิวบ้านบางระจันของพระยาอุปกิตศิลปสาร เรื่องกรุงเทพฯ คำฉันท์ของขุนสุนทรภาศิต และนายชิต บุรทัต และเรื่องโคลงเฉลิมพระเกียรติกรมพระยา บำราบปรปักษ์ ของพระยาศรีสุนทรโวหาร เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

ก.	"บรรยงยศหัวห้อง สยามเมตมิ่งโมลี ทวาราวดีศรี บุญพิตรแผ่นดิน "พระคหลวงเคลื่อนมาศแม่ สรรเพชญปราสาทเสถียร คิมหันต์แห่งจำเปียร จตุจรวิษรัตนอะคร้าว "ถ้าไพรุคฤหาสน์ห้อง เรื่องราพิพรรณจันทร์ มังคลาภิเษาสวรรค์ เรือนราชอาจวอศหล้า (ลิลิตตะเลงพ่าย)	ชาชตรี เสศลิน อัญชยั้ง ภพฤ แผ่นดินเลอสรวง มนเทียร ทิพย์เอย ถิ่นท้าว นิศย์ท้าน สติตฤ ร้าวรุ่งเรืองไกล เพนียด ท่านแฮ ข่มฟ้า สวัสดิ์สุข เสวยฤ แห่งเพียงพิศวง"
----	--	---

ข. อุปลิวคำฉันท์

"กรุงเทพมหานคร เปลี่ยนรัชชอนุกรม ให้ท้าวทุติยรัชชย์ ข้าวกษัตริ์สุดคง ปรากฏลวิเทศ แ้วแฉงนโยใจ จอมอั้งวะระปะต ให้เกณท์หลมาน โรมนายกยก ลาคมาลบุรี ค้วยเคชมทา เปอรบุญผดุง ไพพรรคพะม่า ร้อยทรอพหลมอง	นครราชอุตม วารจักรจอมวงศ์ ทะนุผลิตปฐมองค์ นฤโยชกัโจฉไกล อริเขตต์ ฤกามไว้ ก็คะนิงคะนองหาญ ระบุยัตตโองการ จตุหมื่นประมวลมี จรบกวธิ์ลี เมาะตะมะตั้งจะตักกรุง อธิบารมีปรง อติเรกณรัชชย์สอง สละกล้าละหนิกอง ละกระหังทวายเมือง"
--	--

(กรุงเทพฯ คำฉันท์)

ร่าย "ยังมีชายชาวสยาม นามนายแทนกับสหาย นายโชติ นายเมือง นายกิน อยู่แดนสิงห์บุรี
ณ บ้านศรีบังทอง อีกสองนายชาวเขตต์ เมืองวิเศษชัยชาญ นามขนานนายคอก บอกตำบลบ้าน
กรับ กับนายทองแก้วอยู่ หมู่บ้านโพธิ์ทะเล.....ตกระดาษอาตุรคาลเทวษ เหลือจกัหม่น้ำหนึ่งดู

โคลง ๔ "สยามเจ้าสยามปกเกล้า ชูพักตร์ชูชาติชู "ยามนาศขาดจากเจ้า พวกพม่าท้าว ช่มชืดคุกคามเป็น ค้วยจิตต์โหดเหี้ยมคล้าย	ชาวสยาม เพรงเอย ศาสน์พร้อม..... จำเข็ญ รุทธร้าย ป่าเถื่อน สัตวโทร
โคลง ๓ "ความเป็นไทยเคยถนอม สำสตรูล้างไต คุจปอง" (ลิลิตกั้นสดุดีบ้านบางระจัน)	ไครจกยอมยื่นให้

๔. ลีลาการเขียนแบบที่ใช้ภาษาง่าย ๆ ได้แก่ลีลาการเขียนที่ส่วนมากใช้คำง่าย ๆ หรือคำพื้น ๆ ไม่มีมโนใช้ภาษาสูงยาก ๆ แบบในข้อ ๑. ลีลาการเขียนแบบนี้ ถึงแม้ว่าจะใช้คำง่าย ๆ ก็จริง แต่ไม่หย่อนในด้านรสความและคุณค่าแห่งความกระตือรือร้น ด้วอย่างวรรณกรรมประวัติศาสตร์ประเภทร้อยกรองที่มีลีลาการเขียนแบบนี้ ได้แก่ บทละครเรื่อง พระร่วง ของสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ เสภาพระราชพงศาวดาร ของสุนทรภู่ และกลอนเพลงยาวเฉลิมพระเกียรติรัชกาลที่ ๓ ของนายมี เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

ก. "ไต่มาหาคิชฌฤกษ์ให้เลิกทัพ ส่นข้อยิ่งอิงออกนอกทวาร ทหารธงโบกธงตรงไปหน้า ทวยหาญขานโห่โหหารึก ----- ครั้นรุ่งรางส่งแสงสุริยา น้ำค้างพรหมฉายปรายละออง ผกาบ้านบามันมัมแซมสาโรช แสงศิริฤพรพรายขึ้นชายคง (เสภาพระราชพงศาวดาร)	คุ้มแซ่เสียงสำเนียงขาน เสียงสะท้อนลั่นเสือนสะเทือนสะเทิก เสียงซำงมา เร็งร้องอยู่ก้องกิง อึกกะทักขำมทุ่งพันกรุงไกร ----- ใก่อป่าขานสนั่นก้อง ดูเหว่าร้อง เร่งรืดพระสุริยง ริม เชื้อนโยคบรรพตปาประทอง จิตจรคต์ต่างตื่นพื้นกายา"
ข. "บัดนั้น จึงรีบลุกออกมาดูที่ เห็นพระร่วงพ้อ เมือง เรืองยศ กับเห็นพล เมืองชาวไทย จึงออกไปเพื่อดูวีระหนัก เข้าใกล้ไปเพ่งเล็งมอง ซลอมसानไล่น้ำอยู่เต็มแปล้ พ้อ เมืองคนนี่นี้กระไร (บทละครเรื่อง เรื่องพระร่วง)	นักคุ้มยินเสียงอิงมี เพื่อจะมี เกทพาลประการโค เลี้ยวลคมมาถึงเรือนใหญ่ แบกอะไรกันมาเป็นก่ายกอง ยินซงกชะเง้อคอจ้อง เห็นของปลาดเหลือใจ อยู่แน่ไม่มีที่รั่วไหล ปัญญาไวช่างวิตรिता"

<p>"พระทัยใส่รอบคอบทั่วขอบเขต อุปถัมภ์บำรุงซึ่งกรุงไกร ประชวยคอดอกไว้ทำใหม่ทั้ง ที่สูงปราบดาบ้อมซ่อมกำแพง ที่ไหนบางทางศึกจะฮึกฮัก ล้วนหนาแน่นแผ่นปึกตุลิกซึ่ง ข้างฝ่ายนอกพระนิเวศน์ประเทศ สำหรับเมืองเคียงเข็ญเป็นสงคราม ที่ปากน้ำท่ามกลางที่สร้างป้อม ยิงปืนไปไม่ถึงซึ่งโพธิ์ เป็นสง่าข้าศึกไม่ฮึกหาญ ตั้งรามสูตรตั้งสาปไม่ดาบซึ่ง</p> <p>(เพลงยาวเฉลิมพระเกียรติ ร. ๓ ของนายมี)</p>	<p>ทอดพระเนตรเมืองหมองไม่ผ่องใส ชำรุดโทมนใส่สอประกอบแปลง ล้วนซึ่งซึ่งแน่นครบจบตำแหน่ง ทั้งตกแต่งโอบบานทวารตรึง ก็คิดตัวทางทำให้ชำซึ่ง ให้ทั่วถึงทนมินแต่พื้นงาม ให้ถางตัดทางไปในสนาม จะได้ตามด้านศีลสักกคดี เป็นอ่าวอ้อมกว้างขวางทางศึกหนี ให้ถมที่ออกมาข้างทำยัง ก้วสะท้านทุกกรุงไม่สูงสิง นารายณ์ถึงศรศกสักกแดน "</p>
---	---

๔. ลีลาการเขียนแบบคาส ๑ วรรณกรรมแบบนี้อาจใช้ภาษายากหรือง่ายก็ได้ แต่ความคิดที่แสดงออกมานั้นส่วนมากไม่ลึกซึ้ง เป็นความคิดเห็นแบบคาส ๑ เพราะเพียงแต่นำถ้อยคำมาเรียบเรียงให้ครบตามรูปแบบฉันทลักษณ์เท่านั้น โดยไม่คำนึงว่าจะได้อรรถรสที่ลุ่มลึกหรือไม่ วรรณกรรมประวัติศาสตร์ประเภทร้อยกรองที่มีลีลาการเขียนแบบนี้ ได้แก่ เรื่องนางนพมาศ ของพระยาวิจิตรธรรมปรีวัตร ลิลิตเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และเพลงยาวสรรเสริญพระเกียรติพระราชาประวัติ และราชกรณียกิจ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

<p>"กรุงเทพยวณนี้แมน งามอาวาสเจดีย์สถาน งามตึกที่ราชกวาร งามเมื่อคำไฟฟ้า งามมคฤหาสน์พวักผู้ งามประสาทรราชวังสถิต งามวัดพระแก้วติด เสรมพระเกียรติเจ้าหล้า อนุสาวรีย์เกิดขึ้น หนึ่งประชาธิปไตย ธิดมาอนุสาวรีย์ทัย ชัยสมรภูมิแล อาสาสมัครครึ่ง ที่หนึ่งประกาศความ</p>	<p>พิมาน ส่งหน้า เหลือบับ สว่างแพรวแนวถนน พาณิชย์ กิ่งฟ้า ครึ่งเนตร อยู่คึงนิรันดร หลากหลาย สง่าแท้ ชนะศึก ฮึกทั้งของทหาร สงคราม โลกเอย แก่งกล้า</p>
--	--

ทหารไทยสมัยยาม	เกศศึก
สลະชีพ เพื่อแหล่งหล้า	แผ่นดินพิภพ ไทย
พาหนะแลหล้ากล้วน	สัญจร
ทางบกน้ำอัมพร	พร้อมพร้อม
รถยนต์รถไฟสลอน	แอฮัก
รถ เครื่องสามล้อล้อม	หลีกสี่เท้าไท
สหประชาชาติหึ่ง	สำนัก
ออฟฟิศและที่พัก	สถิตหมั้น
ณะกรุงเทพประจักษ์	งามทั่ว
ยูนิเซฟอิตาลีเพนั้น	อิกหึ่งองค์กร
นานาชาติอยู่ตัว	คนไกล
รู้จักนาม เมืองไทย	มาก เข้า
โรงแรมที่สมัย	ใหม่ เกิด
รکنักห้องเที่ยวเร้า	เร่งให้มาชม "

(ลิลิตราชาภิเษกสมรส บรมราชาภิเษก และเฉลิมพระราชมณเฑียร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช)

การจำแนก เนื้อหาวรรณกรรมประวัติศาสตร์ประเภทร้อยกรอง

เนื้อหาวรรณกรรมประวัติศาสตร์ประเภทร้อยกรอง ถ้าจำแนกออกเป็นประเภทแล้วพอจะแบ่งออกได้เป็น ๓ พวก คือ

๑. วรรณกรรมที่สดุดีวีรบุรุษและวีรสตรี เนื้อหาของวรรณกรรมพวกนี้ได้แก่การสรรเสริญยกย่องผู้ที่กล้าหาญของชาติ ซึ่งได้สร้างวีรกรรมเอาไว้ ส่วนมากเป็นวีรกรรมในการทำสงครามปกป้องหรือกอบกู้เอกราชประเทศชาติ เพื่อธำรงรักษาความเป็นไทยและความอิสระ เสริมมาสู่คนรุ่นหลัง ลักษณะของเนื้อหาอาจสดุดีบุคคลชั้นสูงหรือคนธรรมดาก็ได้ หรืออาจสดุดีวีรสตรีก็ได้ ตัวอย่างเช่น วรรณกรรมที่สดุดีบุคคลชั้นสูงได้แก่ ตำนานพระแท่นมณีวงศ์-ศิลามาศ สดุดีพระเกียรติพ่อขุนรามคำแหงมหาราช บทละครเรื่องพระร่วง สดุดีพระเกียรติพ่อขุนศรีอินทราทิตย์, ลิลิตยวนพ่าย สดุดีเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ, และลิลิตตะเลงพ่าย สดุดีความกล้าหาญของสมเด็จพระนเรศวรฯ เป็นต้น และวรรณกรรมที่สดุดีความกล้าหาญของคนธรรมดาสามัญ เช่น ลิลิตต้นสดุดีบ้านบางระจัน ยกย่องความกล้าหาญของชาวบ้านบางระจัน ฯลฯ ส่วนวรรณกรรมที่สดุดีความกล้าหาญวีรสตรี เช่น คำฉันท์ยอเกียรติช้วนครราชสีมา สดุดีความกล้าหาญของพระสุริโยทัย และท้าวเทพสตรีท้าวศรีสุนทร ฯลฯ นอกจากนั้นบางเรื่องอาจสดุดีความกล้าหาญของวีรบุรุษและวีรสตรีรวม ๆ ไปด้วยกันก็ได้ เช่น เรื่องสามกรุง เป็นต้น

๒. วรรณกรรมยกย่องสรรเสริญบุคคลผู้ทำความดีค้ำจุนไคค้ำหนึ่ง วรรณกรรมประเภทนี้มีได้สดุดีบุคคลที่ทำความดีในฐานะผู้กล้าหาญ แต่สดุดีบุคคลผู้ซึ่งได้บำเพ็ญคุณงามความดี

แก่ชาติในด้านใดด้านหนึ่ง หรือได้ประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบแผนหรือเป็นตัวอย่างแก่นุชน ตัวอย่างวรรณกรรมประเภทนี้ ได้แก่ โคลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช บทละครเรื่องพันท้ายนรสิงห์, โคลงคั่นเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, โคลงปราบดาภิเษกเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และกลอนเพลงยาวเฉลิมพระเกียรติรัชกาลที่ ๓ เป็นต้น

๓. วรรณกรรมที่บรรยายหรือพรรณนาเหตุการณ์ตอนใดตอนหนึ่งในประวัติศาสตร์
 วรรณกรรมประเภทนี้ส่วนมากมักเป็นเรื่องเล่าเหตุการณ์ตอนสำคัญในประวัติศาสตร์ อาจจะมีการสวดตีพระเกียรติบุคคลควบคู่กันไปด้วย แต่มีใช้เป็นลักษณะที่เด่นนัก วรรณกรรมประเภทนี้จึงทำหน้าที่คล้ายกับการให้ความรู้แก่ผู้อ่านในเชิงประวัติศาสตร์มากกว่าเป็นวรรณกรรมที่บอกความกระเทือนใจ ส่วนมากอาศัยเนื้อเรื่องตอนใดตอนหนึ่งจากพงศาวดารนำมาแต่ง เช่น โคลงภาพพระราชพงศาวดาร, โคลงชะลอพระพุทธรูปไสยาสน์, เสภาพระราชพงศาวดาร, กรุงเทพฯ คำฉันท์ โคลงคั่นเรื่องปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน, สนิทสนรเสริญพระบารมีรัชกาลที่ ๔, พระบรมราชาภิเษกสัปตมหาราชจักรีวงศ์ และฉัตรราชาภิเษกสมรส บรมราชาภิเษก และเฉลิมพระราชมณเฑียรพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เป็นต้น

เนื้อหาของวรรณกรรมประวัติศาสตร์ประเภทร้อยกรองทั้ง ๓ พวกนี้ กล่าวถึงบุคคลหรือเหตุการณ์สำคัญที่นำรู้ นอกจากนั้นยังมีวรรณกรรมประวัติศาสตร์ร้อยกรองอีกพวกหนึ่ง คือ วรรณกรรมชุดสี่สิ่งเว่ย ซึ่งเป็นวรรณกรรมจำพวกฉันทลักษณ์กล่อมข้าน ข้านในที่นี้หมายถึงข้านเฟือกอันเป็นของอุปการะมีพระมหากษัตริย์ และเป็นมิ่งขวัญคู่แผ่นดิน ซึ่งเนื้อหาของวรรณกรรมพวกสุดท้ายนี้ จะนำไปแยกกล่าวในบทสุดท้ายของวรรณกรรมประวัติศาสตร์ร้อยกรอง.